

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 677/2023-18

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a sudcov Ladislava Dudíša (sudca spravodajca) a Libora Duľa v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED]

[REDACTED],
zastúpeného advokátom JUDr. Miroslavom Ondrušekom, Radničné námestie 33, Bardejov, proti rozsudku Okresného súdu Bardejov sp. zn. 4T/26/2020 z 13. apríla 2022 a proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove sp. zn. 2To/23/2022 z 23. mája 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 24. novembra 2023 domáha vyslovenia porušenia práv vyplývajúcich z čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3, čl. 50 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 37 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd, čl. 6 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozhodnutiami všeobecných súdov označenými v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľ navrhuje zrušiť napadnuté rozhodnutia a vrátiť vec na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti a ostatných príloh vyplýva, že okresný súd rozsudkom sp. zn. 4T/26/2020 z 13. apríla 2022 sťažovateľa uznal za vinného zo skutku kvalifikovaného ako zločin podvodu podľa § 221 ods. 1, 3 písm. a) Trestného zákona a uložil mu trest odňatia slobody vo výmere 3 rokov, ktorého výkon podmienene odložil za uloženia probačného dohľadu s určením skúšobnej doby 4 roky a príkazu nahradiť v skúšobnej dobe spôsobenú škodu. Skutok mal spočívať vo vylákaní sumy 10 000 eur na základe zmluvy o pôžičke a následne sumy 17 500 eur pod zámienkou odkúpenia obchodných podielov v obchodnej spoločnosti, hoci žiadny podiel nekúpil ani neprejavil záujem o jeho kúpu, s majiteľkou podielu nikdy nerokoval, pričom peniaze nevrátil a poškodenému tak spôsobil škodu. Zároveň bola sťažovateľovi uložená povinnosť nahradiť poškodenému škodu vo výške 27 500 eur. Krajský súd uznesením sp. zn. 2To/23/2022

z 23. mája 2023 odvolanie sťažovateľa podané proti napadnutému rozsudku okresného súdu zamietol podľa § 319 Trestného poriadku.

II.

Argumentácia sťažovateľa

3. Súdny zjavne mylne a arbitrárne vyložili nosné dôkazy v neprospech sťažovateľa, preto je ústavná sťažnosť proti napadnutému uzneseniu možná a prípustná aj bez vyčerpania mimoriadneho opravného prostriedku – dovolania. Týmto nesprávnym výkladom došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, zásady *in dubio pro reo*, prezumpcie neviny, ako aj zásady rovnosti strán v konaní. Prípustnosť sťažnosti je založená na dôvodoch nálezu sp. zn. III. ÚS 505/2022 z 27. októbra 2022. Z vykonaných dôkazov súdy arbitrárne vyvodili/zistili mylný skutkový stav.

4. V dôkaznej situácii, keď súdy mali pochybnosti o tom, ktorá platba sťažovateľa bola určená na aký účel, mali rozhodnúť o jeho oslobodení spod obžaloby. Nesprávne zistili skutkový stav, ak zastávali názor, že suma 27 500 eur nebola vrátená, ignorovali platbu zo 7. augusta 2017 vo výške 30 000 eur. Súdny vychádzajú z tvrdenia sťažovateľa, ktoré neuvádzal, a tak zistili skutkový stav v rozpore s dokazovaním (suma 17 500 eur nebola pôžičkou). Sťažovateľ vníma nerovnosť a odlišný prístup voči sebe v tom, že súdy ho zaťažujú dôkazným bremenom, hoci poškodený netvrdil ani nepreukázal, že by od sťažovateľa po jeho úhradách žiadal uvedenie účelu jednotlivých platieb. Záver súdov, že žiadna z platieb smerujúcich poškodenému nebola preukázaná na úhradu dlžnej sumy, je arbitrárny. Súdny preskočili presnú identifikáciu účelu platieb poškodenému. V konaní prokuratúra nepredložila žiadny dôkazný prostriedok na preukázanie, ktorá platba bola na aký účel. Realizácia úhrad, hoci bez ich označenia (nie je právna povinnosť identifikovať v poznámke platbu), podľa sťažovateľa vylučuje záver, že mal úmysel sa na úkor poškodeného obohatiť. Konanie sťažovateľa vykladajú súdy v jeho neprospech a vopred s predsudkom o vine. Súdny robili nadprácu za prokuratúru pri zisťovaní skutkového stavu, keď uzavreli, že daná suma nie je uhradená, ide o porušenie rovnosti strán.

5. Súdny pri voľnom hodnotení dôkazov a zisťovaní skutkového stavu odignorovali výslovné popretie poškodeného, že by mu sťažovateľ bol dlžný sumu 27 500 eur (totiž uviedol, že ďalšie peniaze poukázal sťažovateľovi až po tom, čo mu sťažovateľ vrátil predchádzajúcu sumu a táto suma bola prvá). Ak by aj súdy považovali za preukázané uvedenie poškodeného do omylu pri dôvodoch pôžičky v sume 10 000 eur, tak vyhodnotenie úmyslu skutočne poškodiť nemohlo z dokazovania vyplývať, pretože nebolo sporné, že sťažovateľ v oveľa väčšom rozsahu poukazoval poškodenému.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). Na predbežnom prerokovaní ústavný súd potom preskúmal, či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

III.1. K porušeniu označených práv napadnutým rozsudkom okresného súdu:

7. Ústavný súd konštatuje, že v zmysle princípu subsidiarity zakotveného v čl. 127 ods. 1 ústavy poskytuje v konaní podľa uvedeného článku ochranu základným právam alebo slobodám fyzických osôb a právnických osôb za podmienky, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je teda rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom ochranu základným právam a slobodám poskytuje v zmysle ústavy primárne všeobecné súdnictvo a ústavný súd až subsidiárne.

8. Zmyslom a účelom princípu subsidiarity je, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Všeobecné súdy, ktoré sú povinné vykladať a aplikovať príslušné zákony na konkrétny prípad v súlade s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 5 ústavy, sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám zaručuje. Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd teda nezakladá automaticky aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich (m. m. III. ÚS 227/2016, II. ÚS 187/2012, II. ÚS 356/2016, I. ÚS 665/2016, I. ÚS 288/2019, IV. ÚS 374/2020). Ústavný súd, resp. jeho právomoc vyplývajúca z čl. 127 ústavy predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde (m. m. III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05).

9. Sťažovateľ podal proti napadnutému rozsudku okresného súdu odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd napadnutým uznesením. Sťažovateľ teda využil možnosť podania riadneho opravného prostriedku proti napadnutému rozsudku, o ktorom bolo krajským súdom aj rozhodnuté. Ústavný súd preto pri predbežnom prerokovaní ústavnú sťažnosť sťažovateľa v časti namietajúcej porušenie označených práv napadnutým rozsudkom okresného súdu odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde z dôvodu nedostatku právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie.

III.2. K porušeniu práv napadnutým uznesením krajského súdu:

10. Ústavný súd s prihliadnutím na už spomínaný princíp subsidiarity zisťoval, či sťažovateľ mal proti prípadnému zásahu krajského súdu do jeho práv účinný právny prostriedok, ktorým by sa mohol domôcť ich ochrany. Zákonné predpoklady na ochranu základných práv a slobôd, ako aj ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z kvalifikovanej medzinárodnej zmluvy v priebehu trestného konania vytvárajú príslušné ustanovenia Trestného poriadku.

11. Podľa § 371 ods. 1 Trestného poriadku dovolanie možno podať, ak zásadným spôsobom bolo porušené právo na obhajobu [písm. c)], rozhodnutie je založené na dôkazoch, ktoré neboli súdom vykonané zákonným spôsobom [písm. g)], rozhodnutie je založené na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku alebo na nesprávnom použití iného hmotnoprávneho ustanovenia; správnosť a úplnosť zisteného skutku však dovolací súd nemôže skúmať a meniť [písm. i)].

12. Ťažiskovou ústavnoprávnou argumentáciou sťažovateľa je tvrdenie o arbitrárnosti napadnutého uznesenia v otázke skutkových zistení. Napriek tvrdeniu sťažovateľa, že ide o skutkové okolnosti, jeho námietky sú zamerané najmä na nedostatočné odôvodnenie rozhodnutí všeobecných súdov

(v podobe absencie riadneho vysporiadania sa s vykonanými dôkazmi a z nich vyplývajúcimi skutočnosťami, pozn.). Je nepochybné, že táto argumentácia sťažovateľa je subsumovateľná pod dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku (m. m. III. ÚS 678/2021, IV. ÚS 546/2020, IV. ÚS 206/2020, III. ÚS 595/2021).

13. V súvislosti s posudzovaním ústavnej udržateľnosti skutkových zistení v trestnom konaní ústavný súd poukazuje na svoju aktuálnu aplikačnú prax odvíjajúcu sa od nálezu ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 546/2020 z 23. februára 2021 uverejneného v ZNaU pod č. 18/2021 [postupne osvojenú zo strany ďalších senátov ústavného súdu (I. ÚS 343/2022, I. ÚS 339/2022, II. ÚS 514/2022, II. ÚS 559/2021, III. ÚS 302/2022, IV. ÚS 15/2023, IV. ÚS 254/2022 atď.)], v zmysle ktorej dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku nezodpovedá právo na obhajobu len vo formulačnom rozsahu čl. 50 ods. 3 ústavy (primeraný čas na prípravu obhajoby a možnosť obhajovať sa sám alebo prostredníctvom obhajcu), ale obhajobné práva v kontexte spravodlivého procesu podľa čl. 6 dohovoru, a teda aj v rozsahu čl. 46 ods. 1 ústavy (s odrazom najmä v § 34 Trestného poriadku), kam rovnako patrí právo na dostatočné vysporiadanie sa všeobecného súdu so všetkými otázkami podstatnými pre rozhodnutie.

14. Uvedené úvahy zároveň spätne potvrdzujú logickú previazanosť nastavenia vnútroštátneho systému ochrany základných práv, keďže rozhodovacia činnosť všeobecných súdov všetkých stupňov (vrátane dovolacieho súdu) v zásade pokrýva celý rozsah základných práv spojených s trestným konaním, ktorý je relevantný pre konanie o ústavnej sťažnosti, keďže všeobecné súdy plnia úlohu nielen ochrancov zákonnosti, ale aj prvotných ochrancov ústavnosti. Dovolanie predstavuje účinný právny prostriedok ochrany práv sťažovateľa (m. m. napr. II. ÚS 345/2020, III. ÚS 420/2021). Právomoc Najvyššieho súdu Slovenskej republiky preto predchádza právomoci ústavného súdu.

15. Pokiaľ ide o rozhodnutie iného senátu ústavného súdu uvedené v bode 3 tohto uznesenia, na ktoré sťažovateľ poukazuje a ktorým ústavný súd preskúmal ústavnú udržateľnosť skutkových záverov bez ohľadu na to, či z iných dôvodov bolo proti rozsudku krajského súdu podané dovolanie, ústavný súd konštatuje, že založenie právomoci ústavného súdu rozhodovať o namietanom porušení základných práv rozhodnutím odvolacieho súdu bez zohľadnenia vlastnej inštančnej sústavy všeobecných súdov (na čele s najvyšším súdom ako dovolacím súdom) nenašlo vzhľadom na judikatúrny vývoj odozvu v ďalšej rozhodovacej činnosti ústavného súdu.

16. Podstatu a zmysel materiálneho poňatia základného práva na obhajobu [čl. 50 ods. 3 ústavy a čl. 6 ods. 3 písm. b) dohovoru] v podobe zaručenia reálnej a účinnej možnosti uplatnenia tohto práva v rámci trestného konania na účel bránenia sa proti obvineniu zo spáchania trestného činu (III. ÚS 148/05) je potrebné vždy vykladať v duchu zabezpečenia práva na spravodlivý súdny proces garantovaného v čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorého imanentnou súčasťou je aj právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Uvedenému právu zodpovedá postup všeobecných súdov podľa § 168 ods. 1 Trestného poriadku, ktorý normuje povinnosť súdov uviesť v odôvodnení svojho rozhodnutia, ktoré skutočnosti považoval za dokázané, o ktoré dôkazy svoje skutkové zistenia opiera a akými úvahami sa spravoval pri hodnotení dôkazov, najmä ak si navzájom odporujú. Z odôvodnenia musí byť zrejmé, ako sa súd vyrovnal s obhajobou a akými právnymi úvahami sa spravoval, keď posudzoval dokázané skutočnosti podľa príslušných ustanovení zákona v otázke viny a trestu. Nezaujatie žiadneho takéhoto stanoviska predstavuje zjavnú neodôvodnenosť rozhodnutia, a tým aj popretie účelu práva na obhajobu, najmä ak

v dôsledku nedostatočného odôvodnenia nie je obvinenému zrejmé, v akom rozsahu a akým spôsobom sa môže náležite procesne brániť.

17. Ústavný súd uvádza, že aj hodnotenie dôkazov alebo iná skutková okolnosť z hľadiska vysporiadania sa súdu s jej obsahom v odôvodnení svojho rozhodnutia (tak, ako keď ide o akúkoľvek inú otázku podstatnú pre meritórne rozhodnutie súdu) sú obvineným uplatniteľné v dovolacom konaní ako námietka z dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku.

18. Z hľadiska tohto dôvodu dovolania však ide o prieskum obhajobného atribútu spravodlivého procesu spočívajúci vo vyhodnotení dovolacím súdom, či sa skôr konajúce súdy spoľahlivo a nearbitrárne vyrovnali v odôvodnení svojich rozhodnutí s otázkami podstatnými pre rozhodnutie, čo zodpovedá obhajobným právam obvineného. Takú (kľúčovú) otázku dovolací súd nehodnotí v pozícii prvostupňového súdu alebo odvolacieho súdu (teda ako primárne skutkovú otázku, resp. otázku hodnotenia dôkazov), ale spôsob vysporiadania sa s ňou v odôvodnení rozhodnutia (v konečnom dôsledku) odvolacím súdom (do úvahy sa berie komplex oboch rozhodnutí, a to preskúmaného a prieskumného, resp. druhostupňového). Na odobrenie záverov skôr konajúcich súdov musí ísť o vyrovnanie sa s dotknutou otázkou udržateľným spôsobom. Dovolací súd nemusí nevyhnutne dospieť k rovnakému spôsobu vyriešenia tejto otázky, teda stotožniť sa s obsahom a rozsahom vlastnej úvahy skôr konajúceho súdu o otázke vyhovievania alebo odmietnutia tohto návrhu, taká úvaha však musí byť v odôvodnení prítomná (IV. ÚS 546/2020).

19. Za danej situácie, vychádzajúc zo subsidiarity právomoci ústavného súdu a rešpektujúc inštančnú postupnosť pri uplatňovaní subjektívnych práv, je vylúčené, aby rozhodnutie odvolacieho súdu podliehalo ústavnému prieskumu z rovnakých hľadísk, z akých môže byť ešte preskúmané dovolacím súdom. Je nevyhnutné, aby sťažovateľ splnil podmienku uplatnenia dovolania ako procesného prostriedku, ktorý mu zákon na ochranu jeho práv poskytuje, a to aj v prípade, ak namieta aj skutkové okolnosti v kontexte spravodlivého procesu. Dovolaciemu súdu tak poskytne príležitosť plne rozvinúť právomoc, keďže aj jemu patrí možnosť a povinnosť poskytnúť základným právam a slobodám sťažovateľa ochranu v medziach zákonom zverených kompetencií. Táto ochrana je v rámci vzťahu medzi všeobecnými súdmi a ústavným súdom podľa princípu subsidiarity delená a postupná, nie delená a súbežná. Právomoc ústavného súdu nastupuje spravidla až vtedy, ak sťažovatelia pred všeobecnými súdmi vyčerpajú všetky účinné prostriedky nápravy vo vzťahu ku konaniu, resp. rozhodnutiu ako celku.

20. Vychádzajúc z uvedených skutočností, ústavný súd považoval ústavnú sťažnosť sťažovateľa v tejto časti smerujúcej proti napadnutému uzneseniu krajského súdu za predčasne podanú, v nadväznosti na čo ju pri predbežnom prerokovaní v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 55 písm. d) a § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako neprípustnú.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. decembra 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu